
4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

DOI: 10.35774/app2022.02.135
УДК 351.741

Іван Мельник,

старший викладач кафедри безпеки та
правоохоронної діяльності Західноукраїн-
ського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6292-9198>

Валерій Канюка,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1573-9137>

Володимир Богайчук,

завідувач сектору досліджень зброї відділу
криміналістичних досліджень Тернопільсько-
го НДЕКЦ МВС України

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ» З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДИКИ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

*Досліджено питання методики формування в студентів спеціальності «Правоохоронна діяльність»
умінь та навичок володіння вогнепальною зброєю. Обґрунтовано, що вивчення основ стрільби тісно пов'язане
з вивченням матеріальної частини зброї, прийомів та правил стрільби. Акцентовано увагу на використанні*

© Іван Мельник, Валерій Канюка, Володимир Богайчук, 2022

елементів методики бойового хортингу на різних етапах навчання вогневої підготовки як складової частини підготовки майбутніх співробітників правоохоронних органів. Зроблено висновок, що вогневу підготовку необхідно побудувати на основі знань та практичних навичок щодо порядку і правил використання та застосування вогнепальної зброї, заходів безпеки під час поводження зі зброєю. І якщо майбутній поліцейський не буде знати та володіти хоч однією з тем курсу, то в цьому буде виявлятися його непрофесіоналізм та недосконалість знань з вогневої підготовки.

Ключові слова: поліцейський, вогнева підготовка, вогнепальна зброя, постріл, табельна зброя, формування умінь, навичок, методика навчання, бойовий хортинг, службова підготовка, психологічна готовність.

Melnyk I., Kanyuka V., Bohaychuk V.

Fire training of students specialty «Law Enforcement Activity» with the use of elements of combat horting methods

The issues of methods of forming students' specialties "Law Enforcement Activity" skills and abilities to possess firearms are investigated in the article. It is justified that the study of the basics of shooting is closely related to the study of the material part of the weapon, techniques and rules of shooting. Emphasis is placed on the use of elements of combat horting techniques at different stages of fire training, as part of the training of future law enforcement officers. It is concluded that fire training should be built on the basis of knowledge and practical skills on the procedure and rules of use and application of firearms, safety measures when handling weapons, the material part of the weapon. If the future police officer will not know and master at least one of the topics of the course, it will appear his unprofessionalism and imperfect knowledge of fire training. Due to the increased danger of law enforcement officers, the threat to their lives and health, the police of foreign countries have long been conducting special training to ensure personal safety («security management»). The need to study a separate topic on security management with students has been identified. It is substantiated that the proposed and generalized recommendations on fire training of future law enforcement officers are not exhaustive. If there is a training program taking into account the individual characteristics of future law enforcement officers who are trained in fire training, these recommendations may be changed. At the same time, the law enforcement officer must be psychologically ready to use firearms against the offender, and he must be confident in the legitimacy of the use of firearms in such a situation.

Keywords: policeman, fire training, firearms, shot, service weapon, formation of abilities, skills, training methods, combat horting, service training, psychological readiness.

Постановка проблеми. В сучасних умовах в Україні простежується значне зростання кількості тяжких злочинів, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї. На загальну криміногенну ситуацію в суспільстві впливає неконтрольоване поширення зброї, боєприпасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв. Відповідно до офіційних статистичних даних кількість правопорушень із застосуванням вогнепальної зброї та вибухівки протягом останнього року збільшилася майже в три рази [1]. За оцінками експертів, ми підтримуємо таку думку, причиною такого стану справ є недосконалий контроль за переміщенням зброї на території України [2, с. 126]. В цих умовах виникає необхідність у підвищенні рівня вогневої підготовки майбутніх спеціалістів правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти підвищення рівня вогневої підготовки досліджувалися у працях М. І. Ануфрієва, С. В. Банаха, О. А. Бухтіярова, В. Л. Гришука, В. Р. Булачека, Г. Н. Будаг'янц, І. С. Винярчука, Ю. Р. Єрмоменко, Е. А. Йосипіва, Ю. А. Лапутіної, М. А. Чміля та ін. Однак у сучасних умовах необхідно вдосконалити рівень такої підготовки з використанням елементів методики бойового хортингу.

Метою статті є дослідження методики вогневої підготовки майбутніх спеціалістів правоохоронних органів та обґрунтування необхідності використання елементів бойового хортингу як складової професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вогнева підготовка як складова професійної компетентності майбутніх спеціалістів правоохоронних органів, повинна розвивати: навички блискавичної підготовки до стрільби; вміння влучно вражати ціль; впевненість у собі, врівноваженість, витримку, вміння стримувати емоційну напруженість, вольові якості (цілеспрямованість, рішучість); швидкість (адекватність) реакції на поведінку оточуючих та окремих правопорушників; вміння приймати правильні рішення в напружених ситуаціях та правомірно застосовувати вогнепальну зброю. Така підготовка має бути системою певних знань та навичок, які необхідні для виконання професійної правоохоронної діяльності.

Враховуючи величезну відповідальність, яку покладає на поліцейського право на зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї, держава забезпечує належну підготовку поліцей-

ських щодо вправного та безпечного поводження з нею, а також правомірного її застосування [4]. Таку підготовку проводять на заняттях з дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» відповідно до вимог законодавства України, а також Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України.

Мета викладання навчальної дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» така: забезпечення підготовки фахівців з правоохоронної діяльності, здатних ефективно, максимально безпечно для себе та громадян поводитись з вогнепальною зброєю, а також ефективно застосовувати та використовувати її у випадках, коли для цього виникають правові підстави.

Основні завдання вивчення дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» такі:

– сформуванню у студентів стійкі навички влучної стрільби зі стрілецької зброї за умовами вправ курсу стрільби;

– навчити студентів безпечному поводженню з вогнепальною зброєю;

– сформуванню у студентів теоретичні знання з матеріальної частини й тактико-технічних характеристик стрілецької зброї, а також особливостей техніки і тактики стрільби в різних умовах;

– навчити студентів прийомам догляду за зброєю, приведення її до нормального бою.

Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

– здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

– здатність у передбачених законом випадках застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми під час службової діяльності в разі отримання інформації чи безпосереднього виявлення ознак правопорушення перебуваючи на місці події та в інших службових ситуаціях, а також здатність надавати домедичну допомогу;

– здатність здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

Освітня компонента «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» тісно пов'язана із освітніми компонентами «Поліцейська діяльність», «Тактико-спеціальна підготовка», «Професійно-психологічна підготовка правоохоронців».

За результатами підготовки з дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» студенти повинні вміти:

– застосовувати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок кримінального злочину чи адміністративного правопорушення;

– застосовувати штатне озброєння підрозділу (вогнепальну зброю, спеціальні засоби, засоби фізичної сили); інформаційні системи, інформаційні технології, технології захисту даних, методи обробки, накопичення та оцінювання інформації, інформаційно-аналітичної роботи, бази даних (у т. ч. міжвідомчі та міжнародні), оперативні та оперативно-технічні засоби, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Згідно з програмою, предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» є матеріальна частина вогнепальної зброї, що знаходиться на озброєнні в ОВС, загальні правила та особливості її ефективного застосування працівниками поліції при виконанні службових обов'язків, а також заходи безпеки при поводженні з нею [5].

В програмі підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів з дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» доцільно виокремити таку тематику (рис 1).

Курс стрільби зі стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, затверджений наказом МВС України №334 від 36.04.2019 р. Положення цього наказу необхідно використовувати для послідовного навчання здобувачів вищої освіти влучній стрільбі з пістолета, штурмової рушниці (автомата), по нерухомих цілях. Навчальні стрільби проводяться вдень, після фізичного навантаження [6]. Курс стрільби охоплює 7 розділів: I. Загальні положення. II. Організаційна складова проведення стрільб та обов'язки їх учасників. III. Гарантування безпеки під час стрільб. IV. Матеріально-технічна складова стрільб. V. Вимоги до виконання вправ зі стрільби, кидання ручних гранат. VI. Умови і порядок виконання вправ зі стрільби, кидання ручних гранат та порядок їх оцінювання. VII. Умови і порядок виконання нормативів з вогневої підготовки та їх оцінювання.

Рис. 1. Тематика підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів з дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка»

Згідно з чинним Курсом стрільб та Програмою навчальної дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка» передбачено виконання студентами початкових вправ з пневматичного пістолета та пневматичної гвинтівки згідно з Методичними рекомендаціями з PRS (стрільба з нестандартних положень) Федерації високоточної стрільби України та спортивно-стрілецького клубу «Альфа-Браво», а також рекомендацій Національної Федерації Бойового Хортингу України.

Вивчення основ стрільби тісно пов'язане з вивченням матеріальної частини зброї, прийомів та правил стрільби. Цим забезпечується глибоке розуміння складу зброї та явищ, що відбуваються під час пострілу. Заняття з основ стрільби проводяться методом усної розповіді, яка супроводжується поясненням та показом на макетах, схемах, плакатах, підкріплюється прикладами з практики стрільб. Вивчення правил стрільби завжди проводиться перед практичними заняттями з використанням зброї відповідно до вимог курсу стрільб ОВС. Правила стрільби викладаються відповідно до способів ведення вогню, обґрунтовуються, закріплюються на практичних заняттях.

У контексті досліджуваного питання варто зазначити, що нормативне забезпечення передбачене наказом МВС України №50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», в якому визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 6 зазначеного підзаконного нормативно-правового акту різновидами службової підготовки, серед іншого, є вогнева підготовка, яка передбачає комплекс заходів, спрямованих на вивчення основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [7].

Вважаємо, що майбутнім працівникам правоохоронних органів треба вміти стріляти і в індивідуальних засобах захисту (бронежилетах), користуватися придатними захисними спорудами, змінювати певну тактику дій, використовувати прийоми ухилення від ураження. На нашу думку, студентів треба навчити використовувати зброю під час переслідування, на вулицях, у приміщеннях, у місцях великого скупчення людей, з транспортного засобу та ін. Тому в системі формування вогневої майстерності з використанням

елементів методики бойового хортингу варто акцентувати увагу навчання стрільби з пневматичної зброї: стоячи з вихідного положення, коли пістолет знаходиться в кобурі; з близьких відстаней, від стегна, з коліна, з колін, лежачи, з укриття, утримуючи зброю двома руками (по-македонськи); методом швидкісної стрілянини, з перенесенням вогню по фронту.

Важливою особливістю навчання на початковому етапі є те, що в процесі виконання підготовчих вправ у майбутніх фахівців з правоохоронної діяльності формуються базові навички у відпрацюванні елементів здійснення пострілу. Водночас є частина стрільців, яка потребує подолання психологічного бар'єру, що впливає на правильність їх дій (очікування пострілу, почуття страху перед зброєю, звук пострілу, віддача зброї після пострілу).

Для майбутніх спеціалістів з правоохоронної діяльності, які розпочинають навчання з вогневої підготовки, на нашу думку, доречно виконання таких рекомендацій.

По-перше, стрілку не варто поспішати під час відпрацювання пострілу з різних положень.

По-друге, на перших заняттях після ознайомлення із різними вправами зі стрільби не варто прагнути виконувати їх за мінімальний час. Це може призвести до закріплення помилкових способів виконання. Як висновок, якщо навіть стрілець і буде швидко стріляти, то в бойовій ситуації такий спосіб не забезпечить належного ступеня надійності і високої результативності.

Водночас важливим моментом є постійне доповнення процесу навчання новим видам складних стрілецьких вправ, прикладами з практики дій досвідчених професіоналів, із обов'язковим поясненням, які моменти привели до успіху, що призвело до невдачі, постійно вказувати на значущість тренування, сприяючи формуванню у стрільців упевненості в собі.

Важливо не тільки навчити, а й постійно підтримувати професійну тренуваність на практичних заняттях.

У зв'язку з підвищеною небезпекою діяльності працівників правоохоронних органів, наявністю загрози їх життю та здоров'ю, в поліції зарубіжних країн вже давно проводиться спеціальна підготовка для особистої безпеки («менеджмент безпеки»). Вважаємо за необхідне вивчати зі студентами окрему тему з менеджменту безпеки. З огляду на вищевказане в практичній роботі з студентами спеціальності «Правоохоронна діяльність» потрібно вивчати елементи бойового хортингу у процесі вивчення дисципліни «Основи володіння зброєю та вогнева підготовка».

Висновки. Вогнева підготовка – традиційний вид підготовки спеціалістів правоохоронних органів, що зазнає останнім часом значних змін під впливом загального зростання екстремальності їх діяльності, розповсюдження зброї серед населення, різкого збільшення використання зброї кримінальним світом.

Професійна готовність до застосування та використання вогнепальної зброї передбачає різносторонню підготовку – інтелектуальну, технічну, фізичну, спеціальну, психологічну.

Вогневу підготовку необхідно побудувати на основі знань та практичних навичок щодо порядку і правил використання та застосування вогнепальної зброї, заходів безпеки під час поводження зі зброєю, матеріальної частини зброї. І якщо майбутній поліцейський не буде знати та володіти хоч однією з тем курсу, то в цьому буде виявлятися його непрофесіоналізм та недосконалість знань з вогневої підготовки.

В системі формування бойової майстерності доцільно використовувати елементи методики бойового хортингу.

Запропоновані та узагальнені рекомендації щодо вогневої підготовки майбутніх правоохоронців не є вичерпними. За наявності навчальної програми з урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх працівників правоохоронних органів, які навчаються вогневій підготовці, зазначені рекомендації можуть бути змінені. Водночас правоохоронець повинен бути психологічно готовий застосувати вогнепальну зброю щодо злочинця, а також він повинен бути впевненим у правомірності застосування вогнепальної зброї у такій ситуації.

Список використаних джерел

1. Біла В. Р., Єрмоєнко Е. А., Чмелюк В. В. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом. Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. Ірпінь, 2020. Ч. 2. С. 242–254.
2. Бухтіяров О. А., Єрмоєнко Е. А., Гришук В. Л. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота. Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матері-

- али Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. Ірпінь, 2020. Ч. 2. С. 126–139.
3. Гришук В. Л., Єрмоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів. Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. Київ, 2020. С. 537–544.
 4. Єрмоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія. Київ : ГС «НФБХУ», 2020. 138 с.
 5. Єрмоменко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конф., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2020. С. 18-23.
 6. Про затвердження курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб. Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 334 від 26. 04.2016. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/Наказ%20МВС%20334%20-%2026042019%20курс%20стрільб%20та%20норми%20витрат.pdf>
 7. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>.

References

1. Bila, V. R., Yer'omenko E. A. & Chmelyuk V. V. (2020). Viys'kovo-patriotychnе vykhovannya shkolyariv i studentiv u protsesi zanyat' boyovym khortynhom. [Military-patriotic education of schoolchildren and students in the process of combat horting.] *Boyovyy khortynh ta diyalnist pravookhoronnykh orhaniv Ukrayiny: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 14-15 lypnya 2020 r., m. Irpin / Min-vo finansiv Ukrayiny, Universytet DFS Ukrayiny [ta in.]*. Irpin, 242-254 [in Ukrainian].
2. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., & Hryshchuk, V. L. (2020). Boyovyy khortynh yak systema pidhotovky ukrayins'koho profesiynoho voyina-patriota. [Combat horting as a system of training Ukrainian professional patriot]. *Boyovyy khortynh ta diyalnist pravookhoronnykh orhaniv Ukrayiny: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 14–15 lypnya 2020 r., m. Irpin / Min-vo finansiv Ukrayiny, Universytet DFS Ukrayiny [ta in.]*. Irpin, 126-139 [in Ukrainian].
3. Hryshchuk, V. L. & Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyy khortynh yak zasib profesiyno- prykladnoyi, funktsional'noyi pidhotovky studentiv, kursantiv i slukhachiv spetsializovanykh zakladiv vyshchoyi osvity ta spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting as a means of professional and applied, functional training of students, cadets and students of specialized institutions of higher education and law enforcement officers]. *Shlyakhy udoskonalennya profesiynykh kompetentnostey fakhivtsiv v umovakh sohodennya: mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnya 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrayiny, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsiyi zmistu osvity», [ta in.]*. Kyiv, 537-544 [in Ukrainian].
4. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyy khortynh yak zasib profesiyno-psykholohichnoyi pidhotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv Ukrayiny [Combat horting as a means of professional and psychological training of law enforcement officers of Ukraine]: monohrafiya*. Kyiv: HS «NFBKHU» [in Ukrainian].
5. Yeromenko, E. A. (2020). Kompleksne vykorystannya potentsialu boyovoho khortynhu dlya zabezpechennya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny v umovakh zovnishnoyi ahresiyi [Comprehensive use of the potential of combat horting to ensure the national security of Ukraine in conditions of external aggression]. *Aktualni problemy zabezpechennya natsional'noyi bezpeky ta sproshchennya protsedur mizhnarodnoyi torhivli : zb. tez IV nauk.-prakt. internet-konf., 25-31 travnya 2020 r., m. Irpin – m. Khmelnyts'kyy / Min-vo finansiv Ukrayiny, Un-t DFS Ukrayiny [ta in.]*. Khmelnytskyi: Naukovo-doslidnyy tsentr mytnoyi spravy, 18-23 [in Ukrainian].
6. *Pro zatverdzhennya kursu stril'b dlya politseyskykh ta Norm vytrat boyeprypasyv, postriliv, vybukhovyykh paketiv i hranat politseyskymy pid chas provedennya praktychnykh strilb. Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny № 334 vid 26. 04.2016 [On approval of the firing rate for police officers and the Standards for the consumption of ammunition, shots, explosive packages and grenades by police officers during practical shootings. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine № 334 of April 26, 2016]*. Retrieved from

<http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/Наказ%20МВС%20334%20-%2026042019%20курс%20стрільб%20та%20норми%20витрат.pdf> [in Ukrainian].

7. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu sluzhbovoyi pidhotovky pratsivnykiv Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny : Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny № 50 vid 26 sichnya 2016 [On approval of the Regulation on the organization of in-service training of employees of the National Police of Ukraine: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine № 50 of January 26, 2016]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17> [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редакції 09.05.2022.